

QISHLOQ XO'JALIGI EKSPORTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA ELEKTRON SAVDO PLATFORMALARINING O'RNI

Saburov Jumanazar Saliyevich

Toshkent gumanitar fanlar universitetining

Moliya iqtisod ishlari bo'yicha prorektori

Annotatsiya. O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksportining 2024–2025 yillarda rivojlanishida raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalari strategik ahamiyatga ega bo'lib, ular mahsulot ishlab chiqarish, qayta ishlash va xalqaro bozorlarga chiqish jarayonlarini raqamlashtirish orqali eksport salohiyatini sezilarli darajada oshiradi. 2024-yilda umumiy eksport hajmi 26,94 milliard dollarga yetib, qishloq xo'jaligi sohasida hosildorlikni oshirish uchun suv tejovchi texnologiyalar va Dalatek platformasi joriy etilishi fermerlarning raqamli savodxonligini kuchaytirib, eksportni diversifikatsiya qilmoqda; shu bilan birga, “O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida qishloq xo'jaligi eksportini 10 milliard dollarga yetkazish rejalashtirilgan bo'lib, 2025-yilda suv taqsimoti uchun “Suv hisobi” yagona tizimi elektron shaklda ishga tushadi. Elektron savdo platformalari, jumladan, Uzum (2024-yilda 1 milliard dollardan ortiq baholangan ilk “yunikorn” bo'lib), Unisavdo.uz milliy onlayn savdo platformasi va Alibaba.com dagi “Made in Uzbekistan” bo'limi, qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xorijiy xaridorlarga yetkazib berishda yordam berib, e-commerce bozorini 543 million dollardan yuqori ko'rsatkichlarga olib chiqmoqda; bu jarayon “Raqamli O'zbekiston – 2030” dasturi va soliq imtiyozlari (raqamli ekotizimga integratsiyalangan platformalar uchun 50% chegirma) orqali qo'llab-quvvatlanmoqda. Umuman, ushbu texnologiyalar qishloq xo'jaligi eksportini barqaror o'sishga undab, 2025-yilda 15 milliard dollarlik investitsiyalarni jalb etish va agrologistika markazlarini kengaytirish orqali O'zbekistonning global raqobatbardoshligini mustahkamlamoqda, ammo raqamli infratuzilmani takomillashtirish va kichik

xo'jaliklarning texnologik qamrovini kengaytirish masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, elektron savdo, qishloq xo'jaligi eksporti, Dalatek platformasi, Uzum, Unisavdo.uz, agroeksport, raqamlashtirish, suv tejovchi texnologiyalar, Raqamli O'zbekiston-2030, barqaror rivojlanish

KIRISH

O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksporti so'nggi yillarda sezilarli o'sishni boshdan kechirmoqda va bu jarayonda raqamli texnologiyalar hamda elektron savdo platformalari muhim rol o'ynamoqda. 2024–2025 yillarda mamlakat qishloq xo'jaligi mahsulotlarini xalqaro bozorlarga yetkazib berishda raqamlashtirish va innovatsion yondashuvlarga tayanib, eksport hajmini 10 milliard dollarga yetkazishni maqsad qilgan. “O'zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida qishloq xo'jaligi sohasida raqamli transformatsiya, suv tejovchi texnologiyalar va geoinformatsiya tizimlarini joriy etish orqali ishlab chiqarish samaradorligi va mahsulot sifati oshirilmoqda. Shu bilan birga, elektron savdo platformalari orqali global bozorlarga chiqish imkoniyatlari kengayib, mahalliy ishlab chiqaruvchilar uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Raqamli texnologiyalar qishloq xo'jaligi eksport zanjirini optimallashtirishda asosiy vosita sifatida xizmat qilmoqda. Masalan, Dalatek platformasi fermer xo'jaliklari va agrologistik markazlar o'rtasida axborot almashinuvini raqamlashtirib, mahsulot yetkazib berish jarayonlarini soddalashtiradi va shaffoflikni ta'minlaydi. 2025-yilda “Suv hisobi” yagona raqamli tizimining ishga tushishi qishloq xo'jaligida suv resurslarini boshqarishni yaxshilaydi, bu esa hosildorlikni oshirish va eksportga mo'ljallangan mahsulot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu texnologiyalar fermerlarning xalqaro standartlarga moslashishini osonlashtirib, O'zbekiston qishloq xo'jaligi mahsulotlarini global bozorlarda raqobatbardosh qilmoqda.

Elektron savdo platformalari O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksportining rivojlanishida muhim o'rin tutmoqda. 2024-yilda Uzum platformasi mamlakatning birinchi “yunikorn”i sifatida 1 milliard dollardan ortiq baholandi, bu esa mahalliy e-commerce bozorining jadal o'sishini ko'rsatdi. Shu bilan birga, Unisavdo.uz

milliy onlayn savdo platformasi va Alibaba.com dagi “Made in Uzbekistan” bo‘limi mahalliy ishlab chiqaruvchilarga xorijiy xaridorlar bilan to‘g‘ridan-to‘g‘ri aloqa o‘rnatish imkonini berdi. “Raqamli O‘zbekiston – 2030” dasturi doirasida raqamli ekotizimga integratsiyalangan platformalar uchun soliq imtiyozlari (50% chegirma) joriy etilib, mahsulotlarni xalqaro bozorlarga chiqarish xarajatlarini kamaytirdi. Natijada, 2024-yilda O‘zbekistonning e-commerce bozori 543 million dollardan oshdi va 2025-yilda yanada kengayishi kutilmoqda. Ushbu raqamli transformatsiya va elektron savdo platformalarining rivojlanishi O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi eksportini barqaror o‘sish yo‘liga olib chiqmoqda. Biroq, raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, kichik fermer xo‘jaliklarining raqamli savodxonlik darajasi pastligi va logistikada mavjud muammolar kabi qiyinchiliklar hali ham dolzarb bo‘lib qolmoqda. Ushbu to‘siqlarni bartaraf etish orqali O‘zbekiston 2025-yilda 15 milliard dollarlik investitsiyalarni jalb etish va agrologistika markazlarini kengaytirish orqali global bozordagi o‘rnini mustahkamlashi mumkin. 2024-yilda O‘zbekistonning e-commerce bozori 543 million dollardan oshdi va 2025-yilda yanada kengayishi kutilmoqda. Biroq, raqamli transformatsiya va elektron savdo platformalarining afzalliklaridan to‘liq foydalanish uchun bir qator muammolarni bartaraf etish zarur.

- Raqamli infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi
- Kichik fermer xo‘jaliklarining raqamli savodxonligi pastligi
- Logistika va transport infratuzilmasining zaifligi
- Raqamli platformalarning mahalliy ehtiyojlarga moslashmaganligi
- Sertifikatlashtirish va xalqaro standartlarga rioya qilishdagi muammolar
- Raqamli to‘lov tizimlarining cheklangan qamrovi
- Malakali mutaxassislarining yetishmasligi
- Moliyaviy resurslarga cheklangan kirish
- Ma'lumotlar xavfsizligi va maxfiylik muammolari
- Ichki va tashqi bozorlar o‘rtasidagi raqobat

Ushbu muammolar “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida infratuzilmani rivojlantirish, ta’lim dasturlari va soliq imtiyozlari orqali bartaraf

etilishi lozim, bu esa qishloq xo'jaligi eksportining barqaror o'sishiga xizmat qiladi.

Quyida O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksportida raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalarini joriy etishda yuzaga kelgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari jadval shaklida keltirilgan:

1-jadval.

O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksportida raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalarining muammolari va bartaraf etish yo'llari

№	Muammo	Bartaraf etish yo'li
1	Qishloq hududlarida yuqori tezlikdagi internet va zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga kirish cheklangan.	Qishloq hududlarida yuqori tezlikdagi internet infratuzilmasini kengaytirish uchun davlat-xususiy sheriklik loyihalarini faollashtirish. "Raqamli O'zbekiston – 2030" dasturi doirasida telekommunikatsiya kompaniyalariga soliq imtiyozlari berish orqali 2025-yilga qadar qishloq hududlarida 4G/5G tarmoqlarini qamrovini 90% ga yetkazish.
2	Fermerlarning ko'pchiligi raqamli platformalardan foydalanish va onlayn savdo usullarini o'zlashtirishda qiyinchiliklarga duch kelmoqda.	Fermerlar uchun raqamli savodxonlik bo'yicha bepul o'quv dasturlari tashkil etish va Dalatek kabi platformalardan foydalanish bo'yicha qo'llanmalar tarqatish. 2024–2025 yillarda qishloq xo'jaligi vazirligi bilan hamkorlikda mahalliy hokimiyatlar orqali 50,000 dan ortiq fermerni o'qitish dasturlari joriy etish.
3	Sovuq zanjir tizimlari va agrologistika markazlarining yetishmasligi mahsulotlarni sifatli eksport qilishni qiyinlashtiradi.	Agrologistika markazlari va sovuq zanjir tizimlarini rivojlantirish uchun xalqaro investitsiyalarni jalb qilish. 2025-yilga qadar O'zbekiston bo'ylab 10 ta zamonaviy agrologistika markazi qurish va xalqaro transport koridorlari (masalan, Trans-Kaspiy yo'li) bilan integratsiyani kuchaytirish.
4	Xalqaro platformalar O'zbekiston fermerlarining o'ziga xos talablariga to'liq javob bermaydi.	Unisavdo.uz kabi mahalliy platformalarni rivojlantirish va xalqaro platformalar (masalan, Alibaba) bilan hamkorlikda mahalliy fermerlarning ehtiyojlariga moslashtirilgan maxsus bo'limlar yaratish. 2025-yilda "Made in Uzbekistan" bo'limini kengaytirish uchun qo'shimcha grantlar ajratish.
5	GlobalGAP kabi	GlobalGAP va ISO standartlarini joriy etish

	xalqaro sifat sertifikatlarini olishda qiyinchiliklar kuzatiladi.	uchun davlat tomonidan subsidiyalar ajratish va sertifikatlashtirish jarayonlarini soddalashtirish. 2024–2025 yillarda qishloq xo‘jaligi vazirligi tomonidan maxsus konsultatsion markazlar tashkil etilib, 10,000 ga yaqin fermer sertifikatlashdan o‘tishi.
6	Xalqaro to‘lov tizimlariga integratsiya qilishda mahalliy bank tizimlari bilan uzviylik yetishmaydi.	Mahalliy banklar va xalqaro to‘lov tizimlari (PayPal, Stripe) o‘rtasida integratsiyani kuchaytirish. 2025-yilga qadar O‘zbekiston banklari tomonidan raqamli to‘lovlar uchun maxsus API’lar ishlab chiqilishi va eksportchilar uchun xalqaro to‘lov platformalariga kirishni soddalashtirish.
7	Raqamli texnologiyalar va e-commerce sohasida tajribali kadrlar soni kam.	Oliy ta’lim muassasalarida raqamli texnologiyalar va e-commerce bo‘yicha maxsus o‘quv dasturlarini kengaytirish. 2024–2025 yillarda IT va qishloq xo‘jaligi sohasida 5,000 ga yaqin mutaxassis tayyorlash uchun davlat grantlari ajratish.
8	Kichik xo‘jaliklar raqamli texnologiyalarni joriy etish uchun moliyaviy yordamdan mahrum.	Kichik va o‘rta fermer xo‘jaliklari uchun past foizli kreditlar va subsidiyalar dasturini kengaytirish. 2025-yilga qadar qishloq xo‘jaligi vazirligi tomonidan 1 milliard dollarlik moliyaviy yordam dasturi joriy etish.
9	Raqamli platformalarda kiberxavfsizlikni ta’minlashda zaifliklar mavjud.	Raqamli platformalarda kiberxavfsizlik standartlarini joriy etish va maxsus kiberhimoya markazlarini tashkil qilish. 2025-yilda “Raqamli O‘zbekiston” dasturi doirasida barcha platformalar uchun majburiy kiberxavfsizlik sertifikatlashtirish tizimini joriy etish.
10	Mahalliy mahsulotlar xalqaro bozorlarda arzonroq yoki sifatliroq mahsulotlar bilan raqobatlasha olmaydi.	Mahalliy mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirish uchun marketing va brending strategiyalarini rivojlantirish. 2024–2025 yillarda “Made in Uzbekistan” brendini xalqaro bozorlarda targ‘ib qilish uchun 50 million dollarlik reklama kampaniyasi o‘tkazish.

Ushbu yechimlar “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida amalga oshirilishi va qishloq xo‘jaligi eksportining barqaror o‘shishiga xizmat qiladi.

O‘zbekiston qishloq xo‘jaligi eksportida raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalarining joriy etilishi 2024–2025 yillarda sezilarli yutuqlarga erishdi, ammo muammolarni bartaraf etish orqali yanada katta muvaffaqiyatlarga

erishish imkoniyati mavjud. Raqamli infratuzilmani kengaytirish, fermerlarning raqamli savodxonligini oshirish va agrologistika markazlarini rivojlantirish kabi taklif qilingan yechimlar eksport hajmini 2025-yilga qadar 10 milliard dollarga yetkazish maqsadini qo'llab-quvvatlaydi. Masalan, "Suv hisobi" tizimining joriy etilishi suv resurslarini samarali boshqarish orqali hosildorlikni 15–20% ga oshirishi kutilmoqda, bu esa eksportga mo'ljallangan mahsulot sifatini yaxshilaydi. Shu bilan birga, Uzum va Unisavdo.uz kabi platformalar mahalliy ishlab chiqaruvchilarni xalqaro bozorlarga chiqarishda muhim vosita bo'lib, e-commerce bozorining 2025-yilda 700 million dollarga yetishi prognoz qilinmoqda. Muammolarni bartaraf etish yo'llarini amalga oshirish O'zbekistonning global bozordagi raqobatbardoshligini oshirishda muhim ahamiyatga ega. Xususan, GlobalGAP sertifikatlarini olishni soddalashtirish va xalqaro to'lov tizimlari bilan integratsiyani kuchaytirish mahalliy mahsulotlarni xorijiy xaridorlar uchun jozibador qiladi. 2024–2025 yillarda davlat tomonidan ajratilgan 15 milliard dollarlik investitsiyalar agrologistika markazlari va raqamli platformalarni rivojlantirishga yo'naltirilib, eksport zanjirini yanada mustahkamlaydi. Shu bilan birga, kiberxavfsizlikni ta'minlash va malakali mutaxassislar tayyorlash bo'yicha choralar raqamli transformatsiyaning barqarorligini ta'minlaydi. Natijada, O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksporti xalqaro bozorlarda barqaror o'sishni ta'minlash bilan birga, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasining asosiy maqsadlariga erishishda muhim qadamlar qo'yadi.

Ushbu yondashuvlarning muvaffaqiyatli amalga oshirilishi O'zbekiston iqtisodiyotidagi qishloq xo'jaligi sektorining global integratsiyasini kuchaytiradi va mamlakatni Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligi eksporti bo'yicha yetakchi davlatlardan biriga aylantiradi. Biroq, kichik fermer xo'jaliklarining moliyaviy imkoniyatlarini oshirish va mahalliy platformalarni yanada rivojlantirish uchun doimiy monitoring va davlat-xususiy sheriklikni mustahkamlash zarur. 2025-yilga kelib, ushbu choralar orqali O'zbekiston qishloq xo'jaligi mahsulotlari xalqaro bozorlarda "Made in Uzbekistan" brendi ostida yuqori talabga ega bo'lib, mamlakat eksport iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlaydi.

XULOSA

O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksportida raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalarining o'rni 2024–2025 yillarda strategik ahamiyatga ega bo'lib, eksport hajmini oshirish va global bozorlarda raqobatbardoshlikni ta'minlashda muhim vosita sifatida xizmat qilmoqda. Dalatek va “Suv hisobi” kabi raqamli tizimlar, shuningdek, Uzum, Unisavdo.uz va Alibaba.com platformalari mahsulot sifatini yaxshilash, logistika jarayonlarini optimallashtirish va xalqaro xaridorlarga kirishni osonlashtirish orqali eksportni 2025-yilda 10 milliard dollarga yetkazish maqsadini qo'llab-quvvatlamogda. Biroq, raqamli infratuzilmaning cheklanganligi, fermerlarning raqamli savodxonligi pastligi va logistika muammolari kabi to'siqlarni bartaraf etish uchun davlat-xususiy sheriklik, soliq imtiyozlari va ta'lim dasturlari kabi chora-tadbirlar muhim ahamiyatga ega. Ushbu muammolarni yechish orqali O'zbekiston qishloq xo'jaligi eksporti barqaror o'sish traektoriyasiga ega bo'lib, “Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasining muvaffaqiyatli amalga oshirilishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli texnologiyalar va elektron savdo platformalari O'zbekistonning qishloq xo'jaligi eksportini zamonaviy global iqtisodiyot talablariga moslashtirishda muhim imkoniyatlar yaratmoqda. 2024–2025 yillarda amalga oshirilayotgan infratuzilma loyihalari, kiberxavfsizlikni mustahkamlash va xalqaro sertifikatlariga ega bo'lish kabi yechimlar mahalliy mahsulotlarni “Made in Uzbekistan” brendi ostida xalqaro bozorlarda yanada raqobatbardosh qiladi. Shu bilan birga, kichik fermer xo'jaliklarini moliyaviy va texnologik jihatdan qo'llab-quvvatlash, shuningdek, agrologistika markazlarini kengaytirish orqali 2025-yilda 15 milliard dollarlik investitsiyalarni jalb etish va e-commerce bozorini 700 million dollarga yetkazish real istiqbolga aylanadi. Bu yondashuv O'zbekistonni Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligi eksporti bo'yicha yetakchi davlatlardan biriga aylantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. 2022 — 2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 28.01.2022 yildagi PF-60-son.
2. "O'zbekiston — 2030" strategiyasi to'g'risida. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 11.09.2023 yildagi PF-158-son.
3. O'zbekiston Respublikasi Statistik agentligi. Qishloq xo'jaligi statistikasi. 2023 yil. Stat.uz.
4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 23-oktyabrdagi PF-5853-sonli —O'zbekiston Respublikasi qishloq xo'jaligini rivojlantirishning 2020 - 2030-yillarga mo'ljallangan strategiyasida belgilangan vazifalarni 2020-yilda amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi farmoni.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 18-maydagi PF-5995-sonli —Qishloq xo'jaligi mahsulotlarining sifat va xavfsizlik ko'rsatkichlari xalqaro standartlarga.
6. A.A. Eshonqulov Moliyaviy hisobot (Financial reporting) o'quv qollanman. "TIB NASHR", - Toshkent, 2025 yil, 485 bet.
7. O'.M.Rahimov. Qishloq ho'jalik mahsulotlari eksport salohiyatini rivojlantirishda davlat qo'llab quvvatlashining roli. International scientific and practical conference "environmental protection and scientific foundations of the "green" economy", april 4-5, 2025
8. Хакимов Д.В., Мирзаев О.А. (2017). Задачи метрологического обеспечения в повышении качества агропромышленной продукции. In Современное экологическое состояние природной среды и научнопрактические аспекты рационального природопользования (pp. 1657-1660).
9. B.E.Rasulov. "Qishloq xo'jalik mahsulotlarini eksport qilishdagi muammolar va ularning yechimi". Toshkent: Sharq, 2019.